

DOI 10.26886/2520-7474.1(51)2022.3

UDC: 37.014.542:81'1

**FEATURES OF THE IMPLEMENTATION OF LANGUAGE
STRATEGIES IN THE DOMESTIC SPACE OF PEDAGOGICAL
EDUCATION IN THE CONTEXT OF HISTORICAL DEVELOPMENT**

Inna Doroshenko, Postgraduate student

<http://orcid.org/0000-0001-9884-8517>

e-mail: doroshenko-npu@ukr.net

National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

The study of the language – native and foreign – has always been considered one of the determinants in the education system of any country in the world. Meanwhile, in the education of the former USSR, this segment existed not only in the field of insufficient attention, but also purposefully restrained as one that «erodes the ideological foundations» of the then way of life. Instead, the so-called «Russification» was introduced, which pushed the native (national) and foreign to the backyard of the educational process and intensified the study of the Russian language, interpreted as the «language of interethnic communication. In fact, language strategies have been highly mythologized and ideologized. Returning to a real language education requires the eradication of this approach, and with it – a number of contradictions that overwhelmed language education. The purpose of the article is a systematic understanding of the implementation of language strategies in the space of pedagogical education, in particular in the system of the former USSR. The article considers the principles of ideologizing language education; denationalization of language educational strategies. The lack of comprehensive teaching methods and practical communication with native speakers is emphasized.

It is noted that language subjectivity in the education of future teachers is one of the basic components of their professional training, and the development of oral and communicative competence is a necessary condition for their further practical activities. In the educational space of the USSR, in pedagogical educational institutions, language training was subordinated to the ideological postulates of building a communist society. On the one hand, there were formal legal conditions for language training in Ukraine on a national basis, and on the other hand, the system of social priorities was built in such a way that the prestige of the Ukrainian language in public relations and education was artificially underestimated.

Key words: *language training, pedagogical education, Ukrainian language, foreign language, native speaker, language policy.*

Аспірантка, Дорошенко Інна, Особливості реалізації мовних стратегій у вітчизняному просторі педагогічної освіти в контексті історичного розвитку/ Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, Україна.

Вивчення мови – рідної та іноземної – завжди розглядалось як одне з визначальних питань в системі освіти будь-якої країни світу. Між тим, в освіті колишнього СРСР цей сегмент існував не тільки у полі недостатньої уваги, але й цілеспрямовано стримувався як такий, що «розмиває ідеологічні підвалини» тогочасного способу буття. Натомість впроваджувалась так звана «русифікація», яка витісняла рідну (національну) та іноземну на задвірки навчального процесу й посилювала вивчення російської мови, інтерпретовану як «мова міжнаціонального спілкування». Насправді ж, мовні стратегії були вкрай міфологізовані та ідеологізовані. Повернення до дійсної мовної освіти потребує викорінення означеного підходу, а разом з ним – низки суперечностей, які переповнювали мовну освіту.

Відзначено, що мовна предметність в освіті майбутніх педагогів є одним з базових компонентів їхньої професійної підготовки, а розвинутість усно-мовленнєвої комунікативної компетенції становить необхідну умову їхньої подальшої практичної діяльності. В освітньому просторі СРСР, у педагогічних навчальних закладах мовна підготовка була підпорядкована ідеологічним постулатам побудови комуністичного суспільства. З одного боку, формально існували законодавчі умови для здійснення мовної підготовки в Україні на національному ґрунті, а з другого боку – система суспільних пріоритетів вибудовувалась таким чином, що престиж української мови у суспільних відносинах та у системі освіти був штучно занижений.

Ключові слова: *мовна підготовка, педагогічна освіта, українська мова, іноземна мова, носій мови, мовна політика.*

Вступ. Актуальність мовного питання в Україні є визначальною на сучасному етапі його розвитку і як власне лінгвістична проблема, і як проблема філософська, соціологічна, і як один з елементів суспільно-політичного дискурсу. Механізми врегулювання мовної ситуації залишаються дискусійними на досить якісно новому рівні, який би сприяв, з одного боку, максимальній комунікативній віддачі, а з іншого, достатнього з огляду на вимоги збереження національної ідентичності й самобутності ціннісного наповнення.

Низка суперечностей реалізації мовних стратегій у вітчизняному просторі педагогічної освіти беруть своє походження з радянського минулого. В цьому контексті, об'єктивно оцінюючи стан справ з вивчення мов – рідної (національної) та іноземної мов в системі колишнього СРСР, зауважимо, що в тоталітарній країні іноземна мова не могла повноцінно розвиватися з багатьох причин, а саме культурна

закритість, відсутність потужної інноваційної складової у самій освітній системі, соціальна байдужість громадян до знань з іноземної мови тощо. В свою чергу національні мови на теренах СРСР зазнавали прямих чи прихованих утисків.

Мета статті полягає в системному осмисленні реалізації мовних стратегій у просторі педагогічної освіти, зокрема в системі колишнього СРСР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В процесі вивчення проблематики мовних стратегій в педагогічному процесі корисними виявилися наукові, педагогічні та філософсько-освітологічні напрацювання таких дослідників, як Н. Базиляк, В. Безлюдна, Л. Войналович, Ю. Гончарук, І. Коляска, Н. Осіпчук, М. Парахіна, О. Сергійчук, О. Яковлева та багато інших. В той же час, необхідно, з нашої точки зору, актуалізувати проблему інтенсифікації мовної підготовки майбутніх педагогів з огляду на незворотні зміни, що відбуваються в українському соціумі, в тому числі й в освітній галузі.

Методи дослідження. Для досягнення мети застосовано комплекс дослідницьких методів, серед яких слід виокремити наступні: системний і комплексний підходи, на базі яких досліджено і узагальнено змістовні компоненти мовних стратегій, метод історичного аналізу використовувався для експлікації недоліків та суперечностей мовної підготовки педагогічних кадрів в період існування України в колишньому СРСР.

Виклад основного матеріалу. Розробляючи мовні стратегії на сучасному етапі розбудови української держави, ми не повинні повторювати помилки з нашої недавньої історії. Саме тому варто дослідити **головні недоліки та суперечності мовної підготовки майбутніх педагогів в період існування України в колишньому СРСР.**

Система освіти у СРСР стала одним із соціальних інститутів тоталітарного політичного режиму, ознаки якого знайшли своє відображення й у діяльності педагогічних навчальних закладів, мовній підготовці в них. На думку фахівців, можна вказати низку недоліків такої системи освіти:

– по-перше, система освіти в період тоталітаризму не була особистісно орієнтованою, навпаки, вона сприяла розчиненості особистості в комуністичному суспільстві;

– по-друге, особистість на виході з такої системи освіти не мала перспективи самореалізації. Оскільки не було самоактуалізації особистості до досягнення поставлених цілей, викликаних власними потребами та детермінованих власними інтересами, потреби й інтереси мала держава. Точніше, особистість могла ставити перед собою цілі та досягати їх, але вони відповідали ідеології та цілям суспільства. Якщо ж не збігалися, то така особистість не могла бути вільним громадянином СРСР. А для більшості громадян бути гідним комуністом та комсомольцем, чи й просто громадянином – уже було найвищою ціллю та здійсненням самореалізації;

– по-третє, така система освіти мала суто комуністичні аксіологічні орієнтири, заперечуючи цінність як категорію, що формує систему цінностей кожної особистості;

– по-четверте, в Україні, як і в інших республіках СРСР, тоталітарна система освіти відкидала національні особливості та традиції духовного виховання;

– по-п'яте, тоталітарна система освіти не сприяла гуманізації та глобалізації освітнього процесу [12, с. 139].

Виходячи з вищенаведеного можна констатувати, що системним недоліком у мовній підготовці на теренах СРСР, в Україні зокрема, була заідеологізованість та партійний диктат. Педагог мав бути, перш

за все, носієм комуністичних ідей, а вже потім провідником культури та мови.

Аналізуючи партійні документи радянського періоду Н. Осіпчук стверджує, що методика викладання іноземних мов розвивалася, загалом, на основі радянської педагогіки як науки і практичної діяльності, скерованої на формування радянської людини – будівника комунізму. Дороговказом до розвитку процесів навчання у ВНЗ в радянський період, стали історичні рішення XXV (1976 р.), XXVI (1981 р.), XXVII (1986 р.) з'їздів Комуністичної партії Радянського Союзу та прийняті на їхній основі урядові постанови. Виокремлено у методично-педагогічній практиці відповідальні завдання: «практичне оволодіння іноземною мовою як засобом професійного спілкування (усно й письмово) та як засобом отримання нової інформації; розширення освітнього кругозору і підвищення культурного рівня студентів за рахунок інформації, одержаної іноземною мовою; ідейно-політичний та етичний виховний вплив на студентів засобами іноземної мови» [8, с. 122].

Вищенаведені завдання як правило мали декларативний характер, оскільки влада не була зацікавлена у масовому оволодінні громадянами іноземних мов. Потенційне знання іноземних мов широкими верствами населення становило певну загрозу тоталітарному режиму – громадянами змогли б слухати іншомовні радіостанції, читати іноземну літературу, краще зрозуміти переваги демократії та кричущі порушення прав людини у СРСР.

На партійно-ідеологічний контекст мовної підготовки майбутніх педагогів у період існування України в колишньому СРСР вказує і дослідник В. Безлюдна, яка виокремлює основні завдання, якими на початку 70-х рр. ХХ ст. послуговувалися вищі педагогічні навчальні заклади. А саме такі: «підготовка висококваліфікованих фахівців з

глибокими теоретичними і необхідними практичними знаннями за фахом, які володіють марксистсько-ленінською теорією, новітніми досягненнями вітчизняної та зарубіжної науки і техніки, вихованих у дусі високої комуністичної свідомості, радянського патріотизму, дружби народів і пролетарського інтернаціоналізму, які засвоїли навички організації масово-політичної та виховної роботи; постійне вдосконалення якості підготовки фахівців з урахуванням вимог сучасного виробництва, науки, техніки, культури і перспектив їх розвитку; виконання науково-дослідних робіт, які сприяють вирішенню завдань комуністичного будівництва; створення високоякісних підручників і навчальних посібників; підготовка науково-педагогічних кадрів; виховання у студентів почуття обов'язку і готовності до захисту соціалістичної Батьківщини; поширення наукових і політичних знань серед населення; фізична підготовка і здійснення заходів щодо зміцнення здоров'я студентів» [2, с. 74–75].

Як відомо у СРСР втілювалася концепція створення нової спільноти – радянський народ, яка передбачала тотальну русифікацію населення. Відповідно процеси русифікації негативно вплинули на мовну підготовку у педагогічних навчальних закладах України.

Формально у СРСР проголошувалось право навчатися рідною мовою, але на практиці такі можливості були суттєво звужені. М. Парахіна підкреслює, що у СРСР існувало «демократичне» законодавче положення, що дозволяло в національних школах союзних і автономних республік нібито не вивчати російської мови. А по суті реалізація цього положення була не сумісна з перспективою навчання у загальносоюзних вишах, оскільки викладання в них здійснювалось російською мовою. Таке становище обмежувало можливість зробити кар'єру в установах і на підприємствах СРСР, де діловодство та комунікація також здійснювались російською мовою.

Водночас, законодавча норма для російських шкіл союзних і автономних республік фактично перетворювала раніше нормативну вимогу обов'язкового вивчення місцевої мови (мови титульної нації союзної/автономної республіки) на справу добровільну, необов'язковість якої лише посилювалася додатковими правилами – за бажанням батьків і «лише за наявності необхідних контингентів дітей» [9, с. 133]. Такі тенденції штучно зменшували потреби у підготовці педагогів здатних вести викладання різноманітних предметів українською мовою.

Як стверджують історики, до XXI з'їзду КПРС (1959 рік) русифікація відбувалася у двох напрямках. Перший – наближення української мови до російської, другий – «підміна» української мови російською. Процес десталінізації, хоча тривав недовго, усе ж сприяв відновленню руху на захист рідної мови. Політика, яку проводив уряд щодо наближення української мови до російської з «перспективою» подальшого злиття мов, зазнала краху. В зв'язку з цим, вирішено було головну увагу приділити другій програмі русифікації – впровадженню російської мови, як мови міжнаціонального спілкування. Протягом другої половини 50-х та першої половини 60-х років відбувався інтенсивний процес русифікації вищої школи. У вузах викладання здебільшого велося російською мовою. На початку 50-х років так було поставлено навчальний процес навіть в Українській сільськогосподарській академії, де студенти були переважно із сіл, навчальний процес проводився російською мовою. В Київському медичному інституті з 50 кафедр 45 користувалися російською мовою, у Ворошиловградському й Сталінському педінститутах навіть на українських відділеннях усі предмети, крім української мови і літератури, викладалися російською мовою [11, с. 4].

У педагогічних училищах Києва до 70 % лекцій читали російською мовою [7, с. 458]. В університетах міст Дніпропетровська, Одеси, Харкова, за винятком відділу української мови й літератури, предмети викладали переважно російською мовою, а медичні, політехнічні, промислові, торгівельні, сільськогосподарські та економічні ВНЗ України були цілком зрусифіковані, за винятком окремих закладів західних областей [5, с. 123].

Вищенаведені причини детермінували те, що у педагогічних навчальних закладах України в той час, мовна підготовка була зрусифікована, що призводило до обмеженого використання української мови, її недостатнього вивчення, зменшення кількості місць для студентів-мовників (українська філологія), поступового витіснення рідної мови з вузівського середовища та освітнього простору нашої держави.

Наступним недоліком мовної підготовки майбутніх педагогів у СРСР була відсутність практики спілкування у іншомовному середовищі, можливостей вільно спілкуватися з носіями іноземної мови, що вивчалася студентами. Така ситуація призводила до того, що студенти набували, перш за все, навичок письма та читання в процесі вивчення іноземної мови, і мали недостатній досвід вільного спілкування.

Як справедливо зауважує з цього приводу Ю. Гончарук, СРСР у короткий термін зміг розв'язати не тільки масштабні завдання загальної грамотності й переходу до загальної середньої освіти, а й пристойного рівня викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах. Але система вивчення іноземних мов у ВНЗ формувалася тоді за умов, коли студенти не мали реальної потреби в іншомовному спілкуванні. На той час достатнім було вміння читати й перекладати [4, с. 66].

Знаходячись за «залізною завісою» СРСР як тоталітарна політична система не потребувала широкого розповсюдження іноземних мов у післявоєнний період, а навички іншомовного спілкування не набували практичного втілення. У СРСР сформувався так званий традиційний метод викладання іноземних мов, який мав свої недоліки й переваги.

З точки зору Н. Кульги, традиційний метод є прийнятним для тих, хто насамперед зацікавлений у вивченні письмової мови. Поширення такої методики у СРСР було зумовлене саме цією її метою – щоб науковці й інженери були здатні прочитати наукові джерела іноземною мовою, зрозуміти зміст професійних статей та монографій. Мабуть, єдина вада традиційного методу, окрім довготривалого курсу навчання, полягає в обмеженому досвіді розмовної мови. Однак практика доводить, що проблеми «мовного бар'єру», контекстного вживання ідіоматичних висловів, сленгової й розмовної лексики найкраще долати засобами комунікативного підходу [6, с. 61].

Продовжуючи вищенаведену логіку Н. Базиляк зауважує про те, що «історично низький рівень розвитку в Україні мовних стратегій обумовлений наявністю політичної застережливості щодо вивчення іноземних мов і політики обмеження спілкування народів у колишньому СРСР та відсторонення України від загальноєвропейського діалогу» [1, с. 138-139]. Нині розповсюдженою практикою є полііноземне вивчення мов. Варто акцентувати увагу, що у СРСР існувало певне обмеження щодо вивчення іноземних мов, а ставлення до оволодіння іноземною мовою було як до «повинності», яку потрібно відбутися на шкільній або університетській лаві. «Зовсім не враховувалося те, що користувача іноземної мови готувати і швидше, і дешевше, адже за наявності певних методик вже за 6-8 місяців можна домогтися пристойного результату. Тим часом переважну більшість тих, хто вивчав англійську,

німецьку, французьку, іспанську (котрі домінували в навчальному процесі незалежно від потреб та інтересів громадян) слід було вчити саме як користувачів – для спілкування, читання професійної літератури тощо»[1, с. 138-139].

Можна констатувати, що під час здійснення іншомовної підготовки майбутніх педагогів домінував саме традиційний метод викладання, який не був спрямований на практичне застосування отриманих знань та навичок – не передбачав знаходження у іншомовному середовищі.

Суттєвим недоліком у мовній підготовці педагогів за радянських часів була недостатня увага влади до культурно-мовних потреб національних меншин, які мешкали на теренах України і в національних школах яких викладання мало б здійснюватися їх рідною мовою (грецькі, польські, єврейські, угорські та інші школи в Україні). Але цій проблемі радянська влада не приділяла належної уваги.

Основні тенденції щодо підготовки педагогічних кадрів для національних шкіл, її мовної складової сформувалися у СРСР у 20-30-х роках ХХ століття. На переконання Л. Войналовича, у цей періоду галузі освіти для національних меншин склалася парадоксальна ситуація: з одного боку, бракувало педагогічних кадрів, з іншого – національні заклади освіти не могли набрати необхідного контингенту здобувачів освіти. «Причин цього було декілька: тяжкий матеріальний стан студентів, низький рівень знань абітурієнтів, що також впливало на недобір у професійно-педагогічні навчальні заклади» [3].

На думку фахівців, головними тенденціями мовної підготовки педагогів для національних шкіл можна виокремити саме такі:

– «нівелювання етнокультурного чинника в розвитку системи професійно-педагогічної освіти на користь формування особистості вчителя як представника «радянського народу»;

– відсутність належної уваги до рідномовної (титульної та мови національної меншини) професійної підготовки вчителя;

– репресивний характер освітніх трансформацій, їх залежність від ідеологічного фону в освітній сфері» [10, с. 97].

Висновки. Підводячи підсумки зазначимо, що мовна предметність в освіті майбутніх педагогів є одним з базових компонентів їхньої професійної підготовки, а розвинутість усномовленнєвої комунікативної компетенції становить необхідну умову їхньої подальшої практичної діяльності. В цілому в освітньому просторі СРСР, у педагогічних навчальних закладах мовна підготовка була підпорядкована ідеологічним постулатам побудови комуністичного суспільства. З одного боку, формально існували законодавчі умови для здійснення мовної підготовки в Україні на національному ґрунті, а з другого боку – система суспільних пріоритетів вибудовувалась таким чином, що престиж української мови у суспільних відносинах та у системі освіти був штучно занижений.

Втілюючи сучасні мовні стратегії у педагогічну освіту України, варто пам'ятати уроки історії, зокрема недоліки та суперечності мовної підготовки за часів СРСР до яких фахівці відносять: заідеологізованість, надмірну централізацію у розробці навчальних планів та програм, відсутність вільного доступу студентів до іншомовного середовища, тотальна русифікація навчально-виховного процесу, недостатня увага влади до культурно-мовних потреб національних меншин тощо.

Література:

1. Базиляк Н. (2011) Мовна підготовка майбутніх спеціалістів: європейський вимір України. Молодь і ринок. № 5.

2. Безлюдна В. (2016) Аналіз змісту і якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у 70-80-ті рр. ХХ століття. Молодь і ринок. № 8.
3. Войналович Л. П. Організаційні засади професійно-педагогічної освіти для національних меншин в Україні в 20-30 роках ХХ століття [Електронний ресурс]. <www.eprints.zu.edu.ua/1532/1/81/pdf> (2022, квітень, 20).
4. Гончарук Ю. В. (2010) Методичні й методологічні орієнтири процесу викладання іноземних мов у період зміни соціального замовлення. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер.: Педагогіка. Т. 144, Вип. 131.
5. Коляска І. В. (1970) Освіта в Радянській Україні. пер. з англ. з доповн. і додатками. Торонто: Peter Martin Associates.
6. Кульга Н.К. (2000) Використання інноваційних технологій навчання – запорука успіху якісної підготовки фахівців. Проблеми освіти. № 22.
7. Новітня історія України (1900–2000) / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. П. Дрожин та ін. Київ: Вища школа, 2000.
8. Осіпчук Н. В. (2014) Розвиток мовної підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів у радянський час. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Вип. 9.
9. Парахіна М. Б. (2014) Особливості русифікації в УРСР у другій половині 1950 – першій половині 1960-х рр. (з історії мовної проблеми). Український історичний журнал. № 4.
10. Постоева Л. С. (2013) Уроки ХХ століття: становлення та розвиток національної школи в Україні. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету . Педагогічні науки. № 3.

11. Сергійчук О. (2000) Мовна ситуація у вищих навчальних закладах України (1955 – 1965). Етнічна історія народів Європи. Вип. 6.
12. Юхименко Н. Ф. (2012) Філософсько-освітні виміри формування та становлення системи освіти України в період тоталітаризму. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. № 15.

References:

1. Bazyliak N. (2011). *Movna pidhotovka maibutnikh spetsialistiv: yevropeiskyi vymir Ukrainy [Languagetrainingoffuture specialists: the European dimension of Ukraine]*. Molod i rynok. Ukrainian scientific journal, no. 5. [in Ukrainian].
2. Bezliudna V. (2016). *Analiz zmistu i yakosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov u 70-80-ti rr. 20 stolittia [Analysis of the content and quality of professional training of future teachers of foreign languages in the 70-80s of the twentieth century]*. Molod i rynok. Ukrainian scientific journal, no. 8. [in Ukrainian].
3. Voinalovych L. P. *Orhanizatsiini zasady profesiino-pedahohichnoiosvity dlia natsionalnykh menshyn v Ukraini v 20-30 rokakh 20 stolittia [Organizational principles of professional and pedagogical education for national minorities in Ukraine in the 20-30 years of the twentieth century]*. <www.eprints.zu.edu.ua/1532/1/81/pdf> (2022, квітень, 20). [in Ukrainian].
4. Honcharuk Yu. V. (2010). *Metodychni y metodolohichni oriientyry protsesu vykladannia inozemnykh mov u period zminy sotsialnoho zamovlennia [Methodical and methodological orientations of the process of teaching foreign languages in the period of change of social order]*. Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»]. Ser.: Pedahohika. Ukrainian scientific journal, t. 144, vol. 131. [in Ukrainian].

5. Koliaska I. V. (1970). *Osvita v Radianskii Ukraini [Education in Soviet Ukraine]*. Trans. from English with add. and applications. Toronto: Peter Martin Associates. [in Ukrainian].
6. Kulha N. K. (2000). *Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii navchannia – zaporuka uspikhu yakisnoi pidhotovky fakhivtsiv [The use of innovative learning technologies – the key to success of quality training]* Problemy osvity. Ukrainian scientific journal, no. 22. [in Ukrainian].
7. Sliusarenko A. H., Husiev V. I., Drozhyn V. P. (2000). *Novitnia istoriia Ukrainy (1900–2000). [Recent history of Ukraine (1900-2000)]*: textbook. K.: Vyscha shkola. [in Ukrainian].
8. Osipchuk N. V. (2014). *Rozvytok movnoi pidhotovky studentiv vyshchykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv u radianskyi chas [Development of language training of students of higher technical educational institutions in Soviet times]*. Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity. Ukrainian scientific journal, vol. 9. [in Ukrainian].
9. Parakhina M. B. (2014). *OsoblyvostirusyfikatsiivURSRudruhiipolovyni 1950 – pershiipolovyni 1960-khrr. (z istorii movnoi problemy) [Features of Russification in the USSR in the second half of 1950 – first half of the 1960s (from the history of the language problem)]*. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. Ukrainian scientific journal, no. 4. [in Ukrainian].
10. Postoieva L. S. (2013). *Uroky XX stolittia: stanovlennia ta rozvytok natsionalnoi shkoly v Ukraini [Lessons of the twentieth century: the formation and development of the national school in Ukraine]*. Zbirnyk naukovykh prats Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky. Collectionsofscientificworks, no 3. [in Ukrainian].
11. Serhiichuk O. (2000). *Movna sytuatsiia u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (1955–1965)[Language situation in higher educational*

institutions of Ukraine (1955–1965)]. Etnichna istoriia narodiv Yevropy. Ukrainian scientific journal, vol. 6. [in Ukrainian].

12. Yukhymenko N. F. (2012). Filosofsko-osvitni vymiry formuvannia ta stanovlennia systemy osvity Ukrainy v period totalitaryzmu [*Philosophical and educational dimensions of the formation and formation of the education system of Ukraine in the period of totalitarianism*]. Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filosofski nauky. Ukrainianscientificjournal, no. 15. [in Ukrainian].

Citation: Inna Doroshenko (2022). FEATURES OF THE IMPLEMENTATION OF LANGUAGE STRATEGIES IN THE DOMESTIC SPACE OF PEDAGOGICAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF HISTORICAL DEVELOPMENT. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 1(51). doi: 10.26886/2520-7474.1(51)2022.3

Copyright Inna Doroshenko ©. 2022. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.